

rého vždy nové a v pôsobení i v následkoch rozmanité udalosti vyvierajú. Ale nekedy sa zdá, jakoby sa historia v tej istej tvárnosti znovu opakovala. Taká doba pre našu uhorskú krajinu vidí sa nám byť minulý 1848, a prítomný, v ktorom žijeme rok. Nápadná podobnosť dejín, okolností, smerov, žiadostí a snáh národných! Zdá sa, jakoby nám historia čili prozreteľnosť čas a príležitosť dať chcela k napraveniu chýb, ktorých sa Maďari a Slovania uhorskí r. 1848 k svojej vlastnej škode (bár by i k zmúdreňu) boli dopustili. Jestli vtedy národnia neznášanlivosť a politické vášne oslepili bratov, teraz po desaťročných skúsenostach úprimnému zmiereniu a chladnému, zdravému rozsudku dajme miesto. Ale tohoto výminka je vzájemné uznanie a — spravdливость. Silnejší si nezakladaj, že slabšieho nepotrebuješ, alebo že ti škodiť nemôže, leš prislúž mu spravdливость. Slabší silnejšieho sa neboj, jestli u neho spravdливость a zákon panovať vidíš. Daj Bože, aby sa na tomto pevnom základe spravdливosti osnoval pokoj a blahobyť spoločnej našej vlasti uhorskej!

60

Úvaha Daniela Licharda „Jako že stojíme?“

Uverejnili Lichardove SN, roč. XII (1860), č. 139, 142, 145, 151 a 153. Viedeň 24. novembra, 1., 7., 27. a 29. decembra 1860. Uverejňujeme len časť I. a II.

Autor sa zaoberá situáciou na Slovensku po vydaní Októbrového diplomu, a to na základe svojich osobných skúseností získaných pri návšteve Slovenska, hlavne západného. S uznaním kvituje rozhodnutie miest Breza a Pukanca o používaní slovenčiny v úradovaní.

Novější obrat věcí v Uhrách do všech poměrů veřejného života více méně zasahuje a tak i na postavení časopisů patrně působí. Jim se dostala právě tak těžká jako čestná úloha: obecnstvo strany opravdového smyslu nastalých proměn poučovati, nedorozumění odstraňovati, pochybnosti objasňovati, důvěru k lepší a blaženější budoucnosti probuzovati, každému právu k uznání dopomáhati, činnou a kde potřeba i obětivou lásku ke společné domovině křísiti, svornosti a jednomyselnosti obyvatelů cestu klesliti, aby se tak vznešení úmyslové nejvyššího císařského diplomu od 20. októbra roku tohoto čím skořeji, jak ve prospěch uherské země, tak i celého státu rakouského ve skutek uvéstí mohli.

My jsme se do dnešku schválně do rozbírání terajšího stavu našich věcí nepouštěli, poněvadž v něm i možnost rozkvětu společné domoviny i vzácné pozůstatky předešlosti z vlastního vidění (počas nedávného meškání našeho na Slovensku), dílem z listových zpráv poznati chtěli. Některé z těchto písemných zpráv už jsme i vct. obecnstvu našemu sdělili, i můžeme tedy na základě jejich a toho, co se z jiných časopisův uherských (t. j. v Uhrách vycházejících) dovídáme, ke stručnému rozbírání otázky, jako že stojíme? přikročiti, co v několika číslech listu našich učiníme.

Musíme tu předně na hlavní zásady poukázati, dle nichžto záležitosti naše rozbíratí budeme. My stojíme hlavně a předně na základu nejvyššího císař. diplomu od 20. októbra roku tohoto a těch nařízení, kteréž spolu s ním k obnovení ústavy krajiny uherské vyšly.

My tedy vděčně přijímáme obrat, kterým se krajinská ústava uherská obnovila, poněvadž v něm i možnost rozkvětu společné domoviny i vzácné pozůstatky předešlosti naší nalézáme; poněvadž rovnoprávnost občanů před zákonem ubezpečenou vidíme, poněvadž cestu k úřadům pro každého, kdo dle svých známostí a bezúhonného života úřadu schopen jest, otevřenou máme, poněvadž při všeliké úctě, kterouž máme k maďarské řeči, za diplomatickou vyhlášené, i národní jazyk náš jazyk v mezích jemu dne 20. oktobra vykázaných mnohem valněji se pohybovati může, nežli před rokem 1860, anebo právě v době předmarcové; poněvadž na základu nejvyššího diplomu toho *žádati můžeme*, aby v něm udělená práva národní žádný člověk neskradoval, znaje, že co u jiných milé, vzácné a chvalitebné jest, šlechtná láska k národu, to ani u Slováka hříchem býti nemůže; poněvadž jsme naposledy přesvědčeni, že proměny, nejvyšším diplomem od 20. oktobra 1860 způsobené, jako z jedné stránky ústavu zemi uherské navrátily, tak z druhé stránky i svazek nevyhnutně potřebné jednoty říše rakouské zachovaly.

A právě proto musíme se hnedky po předu proti všemu počínání vysloviti, co by meze dne 20. oktobra vykázané jednostranně a svévolně překročiti, skrze to pak žádoucí rozkvět vlasti, jednotu říše, svornost a společný blahobyť rozličných národů rakouských v nebezpečí postavití mohlo.

Slovem: stojíme, my státi budeme na *půdě zákonné* a tak i *každý nezákonný přechvat*, ať se z kterékolvěk strany stane, *zatracujeme*.

Toto jest naše stanovisko a prosíme, aby se i vct. páni dopisovatelé naši naň postavili, když nám svoje zprávy o běhu věci v domovině naší podávají budou.

Za hlavní znak dospělosti některého národu k ústavné svobodě považuje se právem *čerstvý podíl* obyvatelstva v těch záležitostech, na něž svým podílem ve smyslu zákona působiti může, a jestli kde, tu zajisté platí známé *Kollárovo*: „kdo chce žiti, nech se kývá.“ Jenže toto „kývání“, pravda, nesmí býti takové, jako ho na *trsti* vidíme, kterou každý větříček na tuto nebo jinou stranu kloní.

My se kývati musíme rozumně, t. j. s povědomím těch práv z jedné a povinností z druhé strany, které následkem novějšího obratu věci v Uhrách povstaly. Jen tak všude a ve všem bude zákonnost kroků našich patrná, od nížto se právě občan *ústavné krajiny* nejméně smí odchýliti.

Aby se tedy *takovýto čerstvý podíl* obyvatelstva v oboru zákony vykázaném, i mezi slovenským lidem našim probuditi mohl, žádoucí jest aby jemu slovenské *měšťanstvo* naše dobrým příkladem předcházelo.

Nemůžeme tu dosti důrazně upozorniti na ten, odevšech odrodilců našich rozhlášený *klam a podvod*, jakoby Slovák rodu svému věrný, národ svůj milující, *dobrym občanem krajiny uherské býti nemohl* a jakoby hlavní důkaz té *politické dospělosti*, o nížto jsme tam vyše hovořiti počali, v zapření všeho toho, co jiným národům svaté jest a milé, v zapření své vlastní krve pozůstával. Není potom divu, že takovýto, žádné *přirozené podpory* v sobě samém nemající člověk místo *rozumného kývání* se, jen *klátiti* se bude a na každé přivolání „sme bračekovci, sem!“ za nástroj se vydá lidem, kteří častokráte pod medovými slovy „bratrstva“ jen potupu a nenávisť národu našeho ukrývají.

Mohli bychom z nejnovejších událostí na Slovensku podivné o tom zprávy podati; *avšak exempla sunt odiosa*.¹

Povězme si raději, co *radostnějšího jest*, a síce to, že i *Slovák*, jako kterýkolvěk jiný spoluzemko, i při lásce k národu svému velmi *dobrym občanem* krajiny uherské

¹ Příklady sú pochybné.

býti může. O tom zajisté stateční, poctiví, *rození Maďari* nepochybuji; sicby tak důrazně na to ve svých časopisech nedotírali, aby se „všechny národnosti uherské k užívání práv konstitučných připustily“.

O tom jen *odrodilá* duše pochybovati může.

A právě proto nás nejsrdečnější radostí naplnilo, když jsme se dověděli, že některá slovenská města už znamenitý *příklad* ústavného života svého vydaly, když nařídily, aby se ve správě obecných věcí domácích *slovenská řeč úřednou byla*.

Tímže ustanovením, jakové se jmenovitě od král. svobodného města *Března* a *Pukance* stalo, vct. rodáci naši jen vlastního práva svého *užili* a cizího se *nedotkli*. Z druhé ale strany úplně jsme přesvědčeni, že nejen slavné vrchnosti spomenutých měst, ale i vct. jejich páni měšťané krajinské povinnosti svoje k rozkvětu společné vlasti naší zajisté tak dobře, jestli ne stokrát lépe plnit budou, jako ti křiklouni, kteří každého, kdo příkladu jejich následovati a zrádcem *vlastní krve* býti nechce, hnedky za „zrádce krajiny“ vyhlašují. Diplomatičnost řeči maďarské ctíme všetcí.

Slavné ale obce měst *Března* a *Pukance* dobyly sobě právo k vděčnosti každého úprímného rodáka, který v pokoji a svornosti s jinými spolukrajany na rozkvětu vlasti pracovati chce.

61

Článok neznámeho autora „Ináč s nami to musí byť, rodáci!“

Uverejnil PŠL, roč. II, č. 48, str. 380. Budín 1. decembra 1860.

Autor radí, aby pri voľbách do stoličných výborov Slováci uplatňovali svoje práva vo veciach národnosti, vyplývajúce z Októbrového diplomu.

1. Pri nastávajúcich voľbách stoličných nedajte sa zakúpiť lecijakými darmi a márnyimi sľubami, ani žiadnymi vyhrážkami nakloniť k tomu, abyste zajaca vo vreci kúpili; lež musíte hlasovať za tých smele a slobodne, ktorí sú citu národného, ktorí lásku k národu nie len slovom, lež i skutkom dokázali, aby vaša dôvera k nim potom od nich to vyžiadať mohla, čo je národu k spáse.

2. Poradte sa vospolok, keď chcete nečo užitočného, spasonosného pre národ žiadať a urobiť, lebo *dobrá rada zlatom platí*.

3. Prostriedkom deputácií a písobných petícií a sťažností, početnými, najmä od vznešenejších a značnejších osôb podpísaných, prednášajte vaše prosby, žiadosti a sťažností vo svojej materinskej reči nižším i vyšším krajinským vrchnostiam — vyšším, aby vám vec spravедlivú udelili — nižším, aby vec spravедlivú podporovali.

4. Nijak nedajte sa odbiť od vášho práva vám v najvyššom cis. diplome od 20. okt. zaručeného, žiadať, aby vám či nižšie, či vyššie krajinské úrady dávali odpovede a rozhodnutia na vaše žiadosti a sťažnosti nie v inej, jako vo vašej materinskej reči, slovenčine.

5. Na základe tohoto medzinárodného práva pevne nástojte o to, aby sa vaše pravoty a ktorékolvek iné záležitosti a potreby pred súdom a inými občanskými vrchnostami